

LBRIS

We know

books

jud. dr. CSABA BELA NÁSZ

Înalta Curte de Casație și Justiție

Drept societar

Curs universitar

Ediția a II-a, revăzută și adăugită

Universul Juridic

București

-2022-

ABREVIERI	5
-----------------	---

Capitolul I

SOCIETĂȚILE REGLEMENTATE DE LEGEA NR. 31/1990, MODIFICATĂ	7
--	----------

<i>Secțiunea 1. Noțiuni generale privind societățile</i>	<i>7</i>
--	----------

1. Originile instituției	7
2. Precizări prealabile asupra definiției societăților	8
3. Noțiunea și natura juridică a societății	13
4. Reglementarea societăților	15
5. Formele societăților	16
6. Clasificarea societăților	20
7. Funcțiile societăților	23

<i>Secțiunea 2. Elementele specifice ale contractului de societate</i>	<i>25</i>
--	-----------

1. Noțiuni generale	25
2. Aportul asociaților	25
3. Intenția asociaților de a desfășura în comun o activitate cu scop lucrativ (<i>affectio societatis</i>)	35
4. Realizarea și împărțirea profitului	38

<i>Secțiunea 3. Constituirea societăților</i>	<i>42</i>
---	-----------

1. Considerații generale	42
2. Actele constitutive ale societății	43
3. Considerații generale privind contractul de societate	43
4. Condițiile de fond ale contractului de societate	46
5. Condițiile de formă ale contractului de societate	60
6. Cuprinsul contractului de societate	63
7. Statutul societății	67
8. Formalitățile de constituire a societății	68
9. Regimul juridic al actelor încheiate în cursul constituirii societății	79
10. Consecințele încălcării cerințelor legale de constituire a societății	81
11. Înființarea filialelor și a sediilor secundare ale societății	87

<i>Secțiunea 4. Personalitatea juridică a societății</i>	<i>89</i>
--	-----------

1. Precizări prealabile	89
2. Atributele de identificare a societății	90
3. Voința societății	93
4. Capacitatea juridică a societății	96
5. Patrimoniul societății	99
6. Consecințele juridice ale dobândirii de către societate a personalității juridice	103

<i>Secțiunea 5. Funcționarea societăților</i>	<i>106</i>
---	------------

1. Considerații generale	106
2. Adunarea generală	108
2.1. Categoriile de adunări generale	109

2.2. Convocarea adunării generale	118
2.3. Ședința adunării generale	128
2.4. Hotărârile adunării generale	138
3. Administrarea societății	152
3.1. Calitatea de administrator	153
3.2. Desemnarea administratorilor	156
3.3. Publicarea numirii administratorilor	158
3.4. Remunerarea administratorilor	159
3.5. Natura juridică a raporturilor dintre societate și administratori	161
3.6. Obligațiile administratorului	164
3.7. Puterile administratorului	165
3.8. Încetarea funcției de administrator	175
3.9. Reguli speciale privind pluralitatea administratorilor	184
3.10. Răspunderea administratorilor	195
4. Controlul gestiunii societății	208
<i>Secțiunea 6. Modificarea societăților</i>	218
1. Aspecte prealabile	218
2. Condițiile generale de modificare a societăților	219
3. Majorarea capitalului social	227
4. Reducerea capitalului social	237
5. Prelungirea duratei societății	241
6. Schimbarea formei juridice a societății	248
7. Excluderea și retragerea asociațiilor din societate	249
7.1. Excluderea asociațiilor	249
7.2. Retragerea asociațiilor	273
8. Fuziunea și divizarea societăților	280
8.1. Reguli generale privind fuziunea și divizarea	281
8.2. Fuziunea transfrontalieră	300
<i>Secțiunea 7. Dizolvarea și lichidarea societăților</i>	308
1. Considerații generale	308
2. Dizolvarea societăților reglementate de Legea nr. 31/1990, modificată	312
2.1. Cazurile generale de dizolvare a societății	313
2.2. Cazurile speciale de dizolvare	325
2.3. Modalitățile de dizolvare a societăților privind activitatea comercială	326
2.4. Efectele dizolvării societăților	328
3. Lichidarea societăților reglementate de Legea nr. 31/1990, modificată	328
3.1. Principiile lichidării societăților privind activitatea comercială	332
3.2. Consecințele deschiderii procedurii de lichidare	334
3.3. Statutul lichidatorilor	336
3.4. Lichidarea activului și pasivului societății	338
3.5. Drepturile cuvenite asociațiilor din lichidarea societății	343
3.6. Întocmirea situației financiare de lichidare	345
3.7. Închiderea procedurii de lichidare voluntară	346
3.8. Răspunderea pentru obligațiile sociale după lichidarea societății	347

<i>Secțiunea 8. Reglementări speciale aplicabile societăților privind activitatea comercială.....</i>	351
1. Aspecte prealabile.....	351
2. Societatea în nume colectiv (S.N.C.).....	351
2.1. Generalități.....	351
2.2. Definiția și caracterele generale.....	352
2.3. Constituirea societății în nume colectiv.....	353
2.4. Funcționarea societății în nume colectiv.....	355
2.5. Dizolvarea și lichidarea societății în nume colectiv.....	365
3. Societatea în comandită simplă (S.C.S.).....	365
3.1. Noțiuni generale.....	365
3.2. Definiția și caracterele generale.....	366
3.3. Constituirea societății în comandită simplă.....	367
3.4. Funcționarea societății în comandită simplă.....	368
3.5. Dizolvarea și lichidarea societății în comandită simplă.....	374
4. Societatea pe acțiuni (S.A.).....	375
4.1. Noțiuni generale.....	375
4.2. Definiția și caracterele generale.....	375
4.3. Constituirea societății pe acțiuni.....	376
4.4. Funcționarea societății pe acțiuni.....	383
4.5. Acțiunile emise de societate.....	419
4.6. Obligațiunile emise de societatea pe acțiuni.....	433
4.7. Rezultatele financiare ale societății pe acțiuni.....	438
4.8. Dizolvarea și lichidarea societăților pe acțiuni.....	441
5. Societatea în comandită pe acțiuni (S.C.A.).....	443
5.1. Noțiune și caractere generale.....	443
5.2. Constituirea societății în comandită pe acțiuni.....	444
5.3. Funcționarea societății în comandită pe acțiuni.....	444
5.4. Dizolvarea și lichidare societății în comandită pe acțiuni.....	445
6. Societatea cu răspundere limitată (S.R.L.).....	446
6.1. Noțiune și caractere generale.....	446
6.2. Societatea cu răspundere limitată cu asociat unic.....	447
6.3. Constituirea societății cu răspundere limitată.....	451
6.4. Funcționarea societății cu răspundere limitată.....	452
6.5. Rezultatele financiare ale societății cu răspundere limitată.....	411
6.6. Transmiterea părților sociale.....	465
6.7. Transformarea societății cu răspundere limitată prin modificarea numărului asociaților.....	473
6.8. Retragera asociaților.....	474
6.9. Excluderea asociaților.....	475
6.10. Dizolvarea și lichidarea societății cu răspundere limitată.....	477
<i>Secțiunea 9. Societatea europeană.....</i>	479
1. Aspecte prealabile.....	479
2. Constituirea societății europene.....	480

3. Funcționarea societății europene.....	483
4. Dizolvarea și lichidarea societății europene	484

Capitolul II

GRUPURILE DE INTERES ECONOMIC	485
--	------------

<i>Secțiunea 1. Grupurile de interes economic</i>	<i>485</i>
---	------------

1. Definiție și caractere generale	485
--	-----

2. Constituirea grupului de interes economic	486
--	-----

3. Funcționarea grupului de interes economic	489
--	-----

4. Dizolvarea și lichidarea grupului de interes economic	492
--	-----

<i>Secțiunea 2. Grupurile europene de interes economic</i>	<i>495</i>
--	------------

1. Definiție și caracterizare generală	495
--	-----

BIBLIOGRAFIE	499
---------------------------	------------

SOCIETĂȚILE REGLEMENTATE DE LEGEA NR. 31/1990, MODIFICATĂ

Secțiunea 1 Noțiuni generale privind societățile

1. Originile instituției

Societățile au apărut ca o necesitate economică și socială. Pe măsură ce omenirea a evoluat, iar nevoile social-economice au crescut, oamenii au conștientizat faptul că energiile individuale nu mai răspundeau acestor necesități, fiind necesară concentrarea eforturilor personale. În acest context, a apărut ideea colaborării între mai mulți întreprinzători care urmăreau un scop comun – împărțirea foloaselor care vor rezulta.

Pentru a-și îndeplini rolul său primordial, cel economic, societatea a fost concepută ca un organism autonom căruia legea i-a conferit personalitate juridică¹.

Fundamentele instituției juridice a societății comerciale datează din perioada antichității². În dreptul roman³, societatea era de mai multe feluri: a) societatea tuturor bunurilor prezente și viitoare ale asociaților – *societas omnium bonorum*; b) societatea care avea ca obiect exploatarea unui singur bun – *societas unius rei*; c) societatea care avea ca obiect doar veniturile anumitor activități – *societas questus*. Toate aceste forme societare se caracterizau prin aceea că aveau caracter civil și erau lipsite de personalitate juridică⁴. Consecința era că bunurile care formau fondul social nu aparțineau societății, ci erau considerate a fi proprietatea asociaților. Totuși, societatea presupunea existența a trei elemente: un aport comun, un interes comun și intenția de a încheia un asemenea contract (*affectio societatis*).

Prima formă veritabilă de societate comercială (care avea principalele atribute caracteristice) a apărut în perioada Evului Mediu, în republicile italiene Genova, Florența și Veneția, cu scopul de a eluda incompatibilitățile dintre calitatea de nobil, militar sau cleric și cea de comerciant. Aceștia, deși dețineau capitaluri însemnate, din cauza interdicțiilor din dreptul canonic sau a incompatibilităților derivate din rangul de nobil sau statutul de militar, nu puteau să acorde împrumuturi cu dobândă comercianților, a căror nevoie de creditare era din ce în ce mai mare.

Societatea se întemeia pe contractul de *commenda*, prin care o persoană (*commendator*) încredința unei alte persoane (*tractor*) o sumă de bani sau o cantitate de mărfuri, pentru a

¹ St.D. Cârpenaru, *Tratat de drept comercial român*, ed. a 4-a, actualizată, Ed. Universul Juridic, București, 2014, p. 114.

² În Babilon, Codul lui Hammurabi reglementa diferite activități comerciale: activitatea negustorilor (tamgar) profesioniști și a auxiliarilor acestora, contractul de depozit, cel de împrumut și cheazășia datoriilor prin intermediul membrilor familiei datornicului, locațiunea etc. – Vl. Hanga, *Mari legiuitori ai lumii*, Ed. Lumina Lex, București, 1994, p. 29 și urm.

³ Pentru dezvoltări, a se vedea Vl. Hanga, *Drept privat roman*, Ed. Didactică și Pedagogică, București, 1978, p. 384 și urm.

⁴ O sigură excepție de la această regulă a reprezentat-o, pentru puțină vreme, societatea publicanilor – *societas publicanorum*, care avea ca obiect arendarea impozitelor statului – C. Tomulescu, *Drept privat roman*, Tipografia Universității București, 1972, p. 293, *apud* St.D. Cârpenaru, *op. cit.*, p. 115, nota 4.

realiza operațiuni comerciale, urmând ca beneficiile să fie împărțite între cei doi asociați. Creditorul (împrumutătorul de fonduri) devenea asociat al comerciantului, riscând însă numai suma sau bunurile împrumutate. În scopul protejării terților, sumele de bani sau bunurile puse în comun de către asociați constituiau un patrimoniu distinct, al cărui titular era persoana juridică¹. Instituția a fost reglementată, pentru prima dată, în Franța, prin Ordonanța lui Ludovic al XIV-lea privind comerțul terestru (din anul 1673), sub numele de „societate în comandită”.

În secolul al XVII-lea apar primele societăți pe acțiuni. Acestea au fost constituite pe baza unor patente regale sau concesiuni, acordate în urma expansiunilor coloniale ale unor țări maritime, precum Anglia, Olanda, Franța etc.².

Prima reglementare sistematică a societăților comerciale o constituie Codul comercial francez de la 1807, ale cărui forme de societate au fost preluate, prin intermediul Codului comercial italian (1882), și de Codul comercial român de la 1887. Este vorba despre societatea în nume colectiv (*société générale*) – societatea are personalitate juridică, iar asociații au o răspundere nelimitată și solidară pentru obligațiile sociale; societatea pe acțiuni (*société anonyme*) – acționarii răspund doar în limita aportului lor; societățile în comandită (*société en commandite*) – cu cele două forme – societatea în comandită simplă și societatea în comandită pe acțiuni, dar ambele caracterizate prin aceea că există două categorii de asociați – asociații comandanți, care au o răspundere nelimitată și solidară, și asociații comanditari, care răspund numai în limita contribuției lor.

Nu în ultimul rând, la sfârșitul secolului al XIX-lea a fost creată o formă de societate comercială care împrumută trăsături atât de la societățile în nume colectiv, cât și de la societățile pe acțiuni: societatea cu răspundere limitată, reglementată, pentru prima dată, în Germania, în anul 1892 (*Gesellschaft mit beschränkter Haftung*), de unde a fost preluată și de către celelalte state europene. Aceasta cuprinde un număr restrâns de asociați, a căror răspundere este limitată la partea lor de capital.

Datorită avantajelor pe care le prezintă, societățile cu răspundere limitată, alături de cele pe acțiuni, reprezintă cele mai răspândite forme de societate.

2. Precizări prealabile asupra definiției societăților

Art. 1887 C. civ., având denumirea marginală *Domeniul de aplicare*, prevede următoarele: „(1) *Prezentul capitol constituie dreptul comun în materia societăților.* (2) *Legea poate reglementa diferite tipuri de societăți în considerarea formei, naturii sau obiectului de activitate (s.n.).*”

Așadar, pe bună dreptate, în doctrină³ s-a spus că reglementarea din noul Cod civil cu privire la generalitățile contractului de societate și la societatea simplă se aplică și societăților constituite în condițiile Legii nr. 31/1990, republicată, cu modificările ulterioare⁴, cu titlu de

¹ *Idem*, p. 116.

² Așa au apărut Compania Olandeză a Indiilor Orientale (în anul 1602), Compania Insulelor Americii (în anul 1626) și Compania Noii Franțe (în anul 1628).

³ A se vedea, în acest sens, Fl.A. Baias, E. Chelaru, R. Constantinovici, I. Macovei (coord.), *Codul civil. Comentariu pe articole*, Ed. C.H. Beck, București, 2012, p. 1908.

⁴ Legea nr. 31/1990 a fost publicată în M. Of. nr. 126-127 din 17 noiembrie 1990, fiind ulterior republicată în M. Of. nr. 33 din 29 ianuarie 1998 și în M. Of. nr. 1066 din 17 noiembrie 2004, suferind și după a doua republicare mai multe modificări; ca urmare a modificărilor aduse prin Legea nr. 76/2012 pentru punerea în aplicare a Legii nr. 134/2010 privind Codul de procedură civilă (M. Of. nr. 365 din 30 mai 2012), titlul acestui act normativ este „Legea societăților”.

drept comun, o asemenea soluție rezultând și din art. 291 din acest din urmă act normativ¹. Cu toate că textul menționat se referă la Codul comercial din 1887, în condițiile abrogării acestuia și prin efectul noului Cod civil, trimiterea trebuie să fie considerată a fi făcută la Legea nr. 287/2009².

Art. 1888 C. civ. clasifică, după forma lor, societățile în: a) simple; b) în participație; c) în nume colectiv; d) în comandită simplă; e) cu răspundere limitată; f) pe acțiuni; g) în comandită pe acțiuni; h) cooperative; i) alt tip de societate anume reglementat de lege.

Legea nr. 71/2011 de punere în aplicare a noului Cod civil³, în art. 7, prevede că, în cuprinsul actelor normative aplicabile la data intrării în vigoare a Codului civil, referirile la „societatea civilă fără personalitate juridică” se consideră a fi făcute la „societatea simplă”, în timp ce referirile la „societatea civilă cu personalitate juridică” se consideră a fi făcute la „societatea cu personalitate juridică”. Nu în ultimul rând, referirile la „societatea civilă profesională” se consideră a fi făcute la „societatea profesională, cu sau fără personalitate juridică”, după caz.

Din analiza noilor dispoziții legale, prin prisma prevederilor Legii nr. 31/1990, modificată, și a Legii nr. 26/1990, modificată⁴, se poate conchide că, în dreptul privat român, există trei tipuri de societăți care își au dreptul comun în reglementarea contractului de societate din noul Cod civil: a) societatea simplă; b) societatea (comercială – s.n.); c) societatea cu personalitate juridică, alta decât societatea constituită în conformitate cu dispozițiile Legii nr. 31/1990, modificată.

Asocierea în participație este o formă specială de societate fără personalitate juridică, reglementarea acesteia neavând caracter de drept comun, deși se regăsește în noul Cod civil. Potrivit art. 1949 din Cod, *contractul de asociere în participație* este contractul prin care o persoană acordă uneia sau mai multor persoane o participație la beneficiile și pierderile uneia sau mai multor operațiuni pe care le întreprinde. Asocierea în participație nu poate dobândi personalitate juridică și nu constituie față de terți o persoană distinctă de persoana asociaților. Terțul nu are niciun drept față de asociere și nu se obligă decât față de asociatul cu care a contractat (art. 1951 din Cod).

Organizațiile cooperatiste⁵, precum și grupurile de interes economic (GIE)⁶ sunt variații de societăți cu scop lucrativ⁷.

¹ Potrivit art. 291 din Legea nr. 31/1990, modificată, „Prevederile din prezenta lege se completează cu dispozițiile Codului civil și ale Codului de procedură civilă”.

² Legea nr. 287/2009 privind Codul civil (M. Of. nr. 511 din 24 iulie 2009) a fost republicată în M. Of. nr. 505 din 15 iulie 2011.

³ Legea nr. 71/2011 a fost publicată în M. Of. nr. 409 din 10 iunie 2011 și rectificată în M. Of. nr. 489 din 8 iulie 2011, fiind ulterior modificată prin O.U.G. nr. 79/2011 (M. Of. nr. 696 din 30 septembrie 2011).

⁴ Legea nr. 26/1990 privind registrul comerțului (M. Of. nr. 121 din 7 noiembrie 1990) a fost republicată în M. Of. nr. 49 din 4 februarie 1998, suferind ulterior mai multe modificări.

⁵ Organizațiile cooperatiste sunt forme asociative din domeniul agriculturii și al creditului; regimul juridic al organizațiilor cooperatiste din agricultură este reglementat prin Legea cooperăției agricole nr. 566/2004 (M. Of. 1236 din 22 decembrie 2004), în timp ce organizațiile cooperatiste de credit sunt reglementate prin O.U.G. nr. 99/2006 privind instituțiile de credit și adecvarea capitalului (M. Of. nr. 1027 din 27 decembrie 2006).

⁶ G.I.E. au fost reglementate prin Legea nr. 161/2003 privind unele măsuri pentru asigurarea transparenței în exercitarea demnităților publice, a funcțiilor publice și în mediul de afaceri, prevenirea și sancționarea corupției (M. Of. nr. 279 din 21 aprilie 2003), care a suferit ulterior mai multe modificări; pentru detalii, a se vedea M. Buzilă, O. Ciurea, *Grupurile de interes economic în legislația română. Aspecte generale*, în RDC nr. 7-8/2003, p. 254 și urm.

⁷ Fl.A. Baias, E. Chelaru, R. Constantinovici, I. Macovei (coord.), *op. cit.*, p. 1909.

Cadrul juridic general al societăților (comerciale – s.n.) este dat, în prezent, de Legea nr. 31/1990, republicată, cu modificările ulterioare. Ca mod de reglementare, aceasta cuprinde atât reguli generale aplicabile oricărei forme de societate cu scop lucrativ, cât și reguli specifice pentru fiecare formă juridică de societate (societatea în nume colectiv, societatea în comandită simplă, societatea pe acțiuni, societatea în comandită pe acțiuni și societatea cu răspundere limitată).

Legea-cadru nu conține o definiție a societății cu scop lucrativ, mulțumindu-se să arate, în alin. (1) al art. 1, că, „în vederea desfășurării de activități cu scop lucrativ, persoanele fizice și persoanele juridice se pot asocia și pot constitui societăți cu personalitate juridică, cu respectarea dispozițiilor prezentei legi”.

De aceea, încercările teoreticienilor de a elabora o definiție a acestei instituții s-au întemeiat pe dispozițiile vechiului Cod civil în materia contractului de societate civilă¹. De altfel, și în doctrina de specialitate străină (de exemplu, în cea franceză²) societățile comerciale sunt definite pornind de la noțiuni apropiate, reglementate însă de legislația civilă.

În conformitate cu art. 1491 și 1492 C. civ. 1864, „societatea este un contract prin care două sau mai multe persoane se învoiesc să pună ceva în comun, cu scop de a împărți foloasele ce ar putea deriva”, „orice societate trebuie să aibă de obiect un ce licit și să fie contractată spre folosul comun al părților. Fiecare membru al unei societăți trebuie să pună în comun sau bani, sau alte lucruri, sau industria sa”.

Intrarea în vigoare a Legii nr. 287/2009 nu schimbă situația, întrucât, și noul Cod civil, în art. 1881 alin. (1), statuează că, „prin contractul de societate două sau mai multe persoane se obligă reciproc să coopereze pentru desfășurarea unei activități și să contribuie la aceasta prin aporturi bănești, în bunuri, în cunoștințe specifice sau prestații, cu scopul de a împărți beneficiile sau de a se folosi de economia ce ar putea rezulta”, art. 1882 alin. (2) dispunând că „orice societate trebuie să aibă un obiect determinat și licit, în acord cu ordinea publică și bunele moravuri”. Potrivit art. 1882 alin. (3) C. civ., „fiecare asociat trebuie să contribuie la constituirea societății prin aporturi bănești, în bunuri, în prestații sau cunoștințe specifice”. Societatea se poate constitui cu sau fără personalitate juridică [art. 1881 alin. (3) C. civ.].

*Societatea este definită³, pornind de la aceste dispoziții legale, ca fiind un contract în temeiul căruia două sau mai multe persoane (numite asociați) se înțeleg să pună în comun anumite bunuri pentru a desfășura împreună o activitate, în vederea realizării și împărțirii beneficiilor care vor rezulta⁴. Având în vedere noțiunea de societate, membrii societății ar trebui să fie denumiți societari (de la latinescul *socius*, care înseamnă „tovarăș”, „părtaș”), prin aceasta fiind evitată orice confuzie între societate și asociație. Totuși, tradițional, se folosește termenul de „asociați”, care este o noțiune generică, folosită pentru toate formele de societate⁵.*

Contractul de societate (civilă – s.n.) este bilateral sau plurilateral (la încheierea sa participând două sau mai multe persoane), cu titlu oneros (fiecare asociat urmărind realizarea

¹ R.I. Motica, V. Popa, *Drept comercial român și drept bancar*, Ed. Lumina Lex, București, 1999, p. 89; în prezent, contractul de societate este reglementat de art. 1881-1954 C. civ.

² A se vedea Y. Guyon, *Droit des affaires*, Tome 1, 12ème éd., Economica, Paris, 2003, p. 89, *apud* St.D. Cârpenaru, *op. cit.*, p. 122, nota 2.

³ St.D. Cârpenaru, *op. cit.*, pp. 122-123.

⁴ Pentru dezvoltări cu privire la contractul de societate, a se vedea D.A. Popescu, *Contractul de societate*, Ed. Lumina Lex, București, 1996.

⁵ Pentru societatea pe acțiuni și societatea în comandită pe acțiuni se folosește și noțiunea specifică de „acționari”;

unor beneficii), comutativ (întinderea obligațiilor asociaților fiind cunoscută încă de la data semnării contractului) și consensual (contractul încheindu-se prin simplul acord de voință al părților¹).

Acesta cuprinde trei elemente esențiale (*defferentia specifica*):

a) obligația asumată de fiecare asociat de a pune în comun o valoare patrimonială (aportul);

b) intenția de a desfășura în comun o activitate ce constituie obiectul societății (*affectio societatis*);

c) participarea tuturor asociaților la realizarea și împărțirea beneficiilor.

Societatea (comercială – s.n.) are aceeași esență: este o grupare de persoane și de capitaluri constituită în scop lucrativ; ia naștere printr-un contract de societate, care conține aceleași trei elemente esențiale, menționate anterior: aportul asociaților, *affectio societatis* și obținerea și împărțirea beneficiilor. De asemenea, atât societatea civilă, cât și societatea comercială au scop lucrativ – asociații urmăresc obținerea și împărțirea unor beneficii – deosebindu-se, astfel, de asociații, în care membrii acestora urmăresc realizarea unui scop nepatrimonial (moral, ideal), fiind organizații non-profit (organizațiile fără scop lucrativ urmăresc desfășurarea unor activități de interes general sau în interesul unor colectivități ori, după caz, în interesul personal nepatrimonial al asociaților).

Cu toate acestea, între cele două forme de societate, doctrina² a remarcat existența unor deosebiri structurale și funcționale:

a) *societatea comercială are ca obiect desfășurarea de operațiuni economice*, respectiv activități de producție, comerț sau prestări de servicii; alin. (2) al art. 8 din Legea nr. 71/2011 pentru punerea în aplicare a Legii nr. 287/2009 privind Codul civil prevede că, în toate actele normative în vigoare, expresiile „acte de comerț”, respectiv „fapte de comerț” se înlocuiesc cu expresia „activități de producție, comerț sau prestări de servicii”; nu în ultimul rând, alin. (1) al art. 1 din Legea nr. 31/1990, republicată, astfel cum a fost modificat prin art. 10 pct. 1 din Legea nr. 71/2011, statuează că, „în vederea desfășurării de *activități cu scop lucrativ*, persoanele fizice și persoanele juridice se pot asocia și pot constitui societăți cu personalitate juridică, cu respectarea dispozițiilor prezentei legi (s.n.)”; raportat la dispozițiile art. 3 C. civ.³, putem concluziona că, deși societatea civilă exploatează o întreprindere necomercială (civilă) și, ca atare, are calitatea de profesionist, ea nu are și calitatea de comerciant, această din urmă calificare fiind rezervată exclusiv societăților care exploatează o întreprindere economică; dacă o societate desfășoară atât operațiuni comerciale, cât și operațiuni civile, natura sa juridică va fi determinată în funcție de ponderea pe care o reprezintă aceste

¹ Art. 1884 C. civ. prevede următoarele: „(1) Contractul de societate se încheie în formă scrisă. Dacă prin lege nu se prevede altfel, forma scrisă este necesară numai pentru dovada contractului. (2) Sub sancțiunea nulității absolute, contractul prin care se înființează o societate cu personalitate juridică trebuie încheiat în formă scrisă și trebuie să prevadă asociații, aporturile, forma juridică, obiectul, denumirea și sediul societății”.

² St.D. Cârpenaru, *op. cit.*, p. 124; V. Nemeș, *Drept comercial, conform noului Cod civil*, Ed. Hamangiu, București, 2012, pp. 84-85; E. Safta-Romano, *Unele aspecte mai importante ale contractului de societate civilă*, în *Dreptul nr. 2/1992*, pp. 27-29.

³ Potrivit art. 3 C. civ., „(1) Dispozițiile prezentului cod se aplică și raporturilor dintre profesioniști, precum și raporturilor dintre aceștia și orice alte subiecte de drept civil. (2) *Sunt considerați profesioniști toți cei care exploatează o întreprindere*. (3) Constituie exploatarea unei întreprinderi exercitarea sistematică, de către una sau mai multe persoane, a unei activități organizate ce constă în producerea, administrarea ori înstrăinarea de bunuri sau în prestarea de servicii, *indiferent dacă are sau nu un scop lucrativ* (s.n.)”.

activități cu scop lucrativ; astfel, dacă activitățile economice au o pondere redusă, servind numai pentru realizarea operațiunilor civile, societatea va fi una civilă¹;

b) *societatea comercială este investită cu personalitate juridică*²; pe cale de consecință, aceasta reprezintă un subiect de drept autonom, distinct de asociații care au înființat-o, care are un patrimoniu propriu, își asumă obligații și răspunde pentru îndeplinirea acestora; în schimb, societatea civilă se poate constitui și fără personalitate juridică³; potrivit art. 1889 alin. (2) C. civ., dacă, potrivit voinței asociaților, societatea urmează să aibă personalitate juridică, indiferent de obiectul de activitate, ea poate fi constituită numai în forma și condițiile prevăzute de legea specială care îi conferă personalitate juridică; în celelalte cazuri, societatea civilă este un simplu contract, neavând personalitate juridică, iar bunurile puse în comun de asociați sunt coproprietatea acestora, afară de cazul în care asociații au convenit, în mod expres, că vor trece în folosința lor comună [art. 1883 alin. (1) C. civ.]⁴;

c) *societatea comercială se constituie și funcționează în condițiile prevăzute de Legea nr. 31/1990, republicată, cu modificările și completările ulterioare*, care, la art. 2, stabilește formele juridice pe care le pot îmbrăca aceste entități colective, formalitățile de constituire, organele acestora, condițiile modificării, dizolvării și lichidării lor; în schimb, societatea civilă fără personalitate juridică se constituie în condițiile prevăzute de noul Cod civil (art. 1890 și urm.); de asemenea, numai societăților reglementate de Legea nr. 31/1990, modificată, le revin anumite obligații profesionale specifice comercianților, precum ținerea registrelor comerciale, înmatricularea în registrul comerțului, exercitarea activității economice în limitele unei concurențe loiale, iar în caz de insolvență doar acestea pot fi subiect al procedurii de executare colectivă⁵.

¹ Chiar dacă legiuitorul român, pentru a întări noua concepție referitoare la unitatea dreptului privat, încearcă să evite folosirea noțiunilor de „comerț”, „comercial”, „comerciant”, „societate comercială”, se poate observa că uneori acest lucru fie i-a fost imposibil, fie pur și simplu a fost omis, pentru că sunt numeroase cazurile în care și în Codul civil apar asemenea termeni; a se vedea, spre exemplu, art. 349, art. 832, art. 945, art. 1363, art. 1889, art. 2135, art. 2390, art. 2445, art. 2446, art. 2467, art. 2489, art. 2557 etc.

² Potrivit art. 1 alin. (2) din Legea nr. 31/1990, „Societățile prevăzute la alin. (1) cu sediul în România sunt persoane juridice române (s.n.)”.

³ Art. 1892 C. civ. prevede că „Societatea simplă nu are personalitate juridică (s.n.)”. Dacă asociații doresc dobândirea personalității juridice, prin actul de modificare a contractului de societate vor indica, în mod expres, forma juridică a acesteia și vor pune de acord toate clauzele sale cu dispozițiile legale aplicabile societății nou-înființate. În cazul prevăzut la alin. (2) dobândirea personalității juridice se face fără a se dispune dizolvarea societății simple. Asociații și societatea nou-înființată răspund solidar și indivizibil pentru toate datoriile societății născute înainte de dobândirea personalității juridice”.

⁴ Pentru o decizie de speță, a se vedea Cas. III, dec. 68/1943, publicată în C. Jornescu, Gh. Țigăeru, *Practică judiciară în materie comercială. Jurisprudența comercială a Înaltei Curți de Casație, Curților de Apel și Tribunalului 1916-1947*, vol. II, Ed. Lumina Lex, București, 1991, p. 97; *societățile civile, spre deosebire de cele comerciale, nu au personalitate juridică, întrucât personalitatea nu este prevăzută de lege*; decizia se referă la societățile civile reglementate de Codul civil din 1864, neavând în vedere asociațiile prevăzute de Legea nr. 21/1924 pentru persoanele juridice.

⁵ Cu privire la acest subiect, a se vedea: R. Bufan, A. Deli-Diaconescu și M. Sărăcuț (coord.), *Tratat practic de insolvență*, vol. I, ed. a 2-a, revizuită și adăugită, Ed. Hamangiu, București, 2022; St.D. Cărpenaru, M.A. Hotca, V. Nemeș, *Codul insolvenței comentat*, Ed. Universul Juridic, București, 2014; C.B. Năsz, *Declanșarea procedurii insolvenței*, Ed. Hamangiu, București, 2014.

3. Noțiunea și natura juridică a societății

Societatea comercială poate fi privită din cel puțin două sensuri:

- a) *ca o instituție juridică* în sine, considerată a fi un organism constituit pe baze asociative, cu scopul obținerii unui profit prin realizarea unei activități cu scop lucrativ;
- b) *ca un contract*, cu caracteristici proprii determinate de specificul scopului pentru care s-a realizat acordul de voință.

În opinia noastră, definiția societății reglementate de Legea nr. 31/1990, republicată, cu modificările ulterioare, trebuie să cuprindă, pe lângă elementele comune oricărei societăți, și elementele specifice ale conceptului de societate comercială, astfel cum acestea transpar din cuprinsul Legii-cadru: existența personalității juridice și scopul comun al exercitării activităților cu scop lucrativ – împărțirea profitului (știut fiind faptul că societatea civilă realizează o activitate în scopul obținerii de beneficii – art. 1881 C. civ.).

Având în vedere considerentele arătate mai sus, *societatea comercială* poate fi definită drept *o persoană juridică constituită de două sau mai multe persoane (numiți asociați), pe baza unui contract de societate, în care asociații înțeleg să pună în comun anumite bunuri, pentru exercitarea unor activități cu scop lucrativ, în scopul realizării și împărțirii profitului rezultat*¹.

În doctrină au fost elaborate mai multe teorii referitoare la natura juridică a societății²:

a) *teoria contractuală*, care are la bază concepția clasică din dreptul roman, potrivit căreia societatea este un contract care reglementează raporturile juridice dintre asociați și care constituie expresia principiului autonomiei de voință din dreptul privat³;

b) *teoria actului colectiv*, potrivit căreia societatea comercială se constituie în temeiul unui act complex, colectiv, care nu este reglementat de Codul civil, și nu pe baza unui contract; acest act juridic complex exprimă voințele convergente ale asociaților de a realiza și împărți profitul, iar nu scopuri divergente, ca în cazul contractelor sinalagmatice (spre ex., contractul de vânzare-cumpărare); s-a spus că, în realitate, conceptul de contract este destul de larg, acesta cuprinzând nu numai manifestări de voință care urmăresc realizarea unor scopuri opuse, ci și acordurile de voință prin care asociații urmăresc același scop, dar care satisfac interesele fiecăruia dintre ei; dar, la o analiză riguroasă, se poate constata că și în cazul contractului de societate există anumite interese opuse (de ex., evaluarea aporturilor)⁴;

¹ St.D. Cărpenaru, *op. cit.*, p. 125; pentru definiții similare, a se vedea: O.A. Urda, *Drept comercial român. Curs universitar*, Ed. Universul Juridic, București, 2016, p. 36; S. Popa, *Drept comercial. Introducere. Persoana fizică. Persoana juridică*, Ed. Universul Juridic, București, 2014, pp. 74-75; M. Toma, Al. Țiclea, *Cu privire la noțiunea, natura juridică și funcțiile societății comerciale*, în *Dreptul* nr. 6/1992, p. 20 și urm.; N. Țândăreanu, *Aspecte teoretice și practice privind definiția și caracteristicile societății comerciale*, în *RDC* nr. 4/2003, p. 75 și urm.

² Pentru dezvoltări, a se vedea I. Bălan, *Natura juridică a societății comerciale*, în *Dreptul* nr. 11/2000, p. 35 și urm.

³ Potrivit art. 1169 și art. 11 C. civ., „Părțile sunt libere să încheie orice contracte și să determine conținutul acestora, în limitele impuse de lege, de ordinea publică și de bunele moravuri (s.n.)”; „Nu se poate deroga prin convenții sau acte juridice unilaterale de la legile care interesează ordinea publică sau de la bunele moravuri”.

⁴ St.D. Cărpenaru, *op. cit.*, p. 126; potrivit art. 38 din Legea nr. 31/1990, modificată, la societățile pe acțiuni, dacă există aporturi în natură, avantaje rezervate oricărei persoane care a participat la constituirea societății sau la tranzacții conducând la acordarea autorizației, operațiuni încheiate de fondatori pe seama societății ce se constituie și pe care aceasta urmează să le ia asupra sa, directorul oficiului registrului comerțului numește, în termen de 5 zile de la înregistrarea cererii, unul sau mai mulți experți din lista experților autorizați. Aceștia vor întocmi un raport cuprinzând descrierea și modul de evaluare a fiecărui bun aportat și vor evidenția dacă valoarea acestuia corespunde numărului și valorii acțiunilor acordate în schimb.

cu toate acestea, ulterior constituirii societății, interesele asociaților devin convergente, urmărind realizarea scopului social;

c) *teoria instituției* pleacă de la ideea că asociații nu pot decât fie să accepte, fie să respingă *in corpore* ansamblul de reguli stabilite de legiuitor, fără a putea să le modifice în ceea ce au esențial; această teorie a apărut în urma evoluției societății și are ca premisă împrejurarea că legiuitorul a reglementat în mod imperativ atât modul de constituire, cât și regulile de organizare și funcționare ale societății comerciale; având în vedere că societatea beneficiază de personalitate juridică, că aceasta participă la raporturile juridice în nume propriu, independent de asociații săi, fiind un subiect de drept autonom care își asumă obligații și răspunde cu propriul patrimoniu pentru îndeplinirea acestora, în lege sunt prevăzute, în mod expres, cerințele pentru ca o societate comercială să poată dobândi personalitate juridică, fiind reglementat un control de legalitate prealabil constituirii entității colective, în scopul protejării intereselor generale ale asociaților și ale societății înseși; în aceste condiții, se consideră că pactul societar nu reglementează numai raporturile dintre asociați, ci contractul dă naștere și unei persoane juridice; societatea ar fi, așadar, o asociere de persoane organizată stabil, pe baza unor interese comune, această organizare dând naștere unei instituții (cum este și instituția căsătoriei din dreptul familiei).

Analizând aceste teorii, putem concluziona că, indiferent de concepția adoptată, toți autorii sunt de acord că la originea societății se află consimțământul individual al asociaților¹. Participarea la societate este, prin excelență, voluntară, nicio persoană neputând fi obligată să dobândească calitatea de asociat împotriva voinței sale². Însă din momentul nașterii societății comerciale, când entitatea colectivă dobândește personalitate juridică, rolul voințelor individuale ale asociaților se estompează. Voința asociaților nu se identifică, în mod necesar, cu voința societății, hotărârile fiind adoptate în adunarea generală a asociaților, de regulă, potrivit principiului majorității de voturi, voința socială putând fi distinctă de voințele unora dintre asociați. Societatea apare ca un grup organizat de persoane, care, grație personalității juridice, acționează ca un subiect de drept autonom. Cu toate acestea, asociații păstrează dreptul de a decide, în condițiile actului constitutiv și cu respectarea prevederilor imperative ale legii, asupra societății, asigurând conducerea acesteia, putând modifica contractul de societate și chiar hotărî dizolvarea persoanei juridice.

Reiese, așadar, că societatea reglementată de Legea nr. 31/1990, republicată, cu modificările ulterioare, nu mai este doar un contract, întrucât este și o persoană juridică, însă are o sorginte contractuală, care influențează nu doar constituirea entității colective, ci și modul său de organizare, funcționare, dizolvare și lichidare³. Societatea începe prin a fi un contract, prin care asociații convin să pună în comun anumite bunuri sau valori, continuă prin a fi o instituție, odată cu înregistrarea în registrul comerțului, și, la radierea sa din acest registru, sfârșește prin a fi o masă de bunuri, drepturi și obligații asupra căreia foștii asociați devin coindivizari.

¹ St.D. Cârpenaru, *op. cit.*, p. 127; I. Turcu, *Dreptul afacerilor*, Ed. Fundației Chemarea, Iași, 1992, p. 74 și urm.; R.I. Motica, *Drept societar*, Ed. Alma Mater, 1997, p. 16; R.I. Motica, V. Popa, *op. cit.*, p. 94.

² Chiar și în cazul decesului unuia dintre asociați, moștenitorii acestuia nu pot fi obligați să rămână în societate, art. 230 din Legea nr. 31/1990, modificată, statuând următoarele: „(1) În societățile în nume colectiv, dacă un asociat decedează și dacă nu există convenție contrară, societatea trebuie să plătească partea ce se cuvine moștenitorilor, după ultimul bilanț contabil aprobat, în termen de 3 luni de la notificarea decesului asociatului, dacă asociații rămași nu preferă să continue societatea *cu moștenitorii care consimt la aceasta*. (2) Prevederile alin. (1) se aplică și societăților în comandită simplă, în caz de deces al unuia dintre asociații comandanți, în afară de cazul când *moștenitorii săi nu preferă să rămână în societate în această calitate*. (3) Moștenitorii rămân răspunzători, potrivit art. 224, până la publicarea schimbărilor intervenite (s.n.)”.

³ St.D. Cârpenaru, *op. cit.*, p. 127.

4. Reglementarea societăților

Așa cum am arătat deja¹, dreptul comun în materie de societăți cu scop lucrativ este dat de Legea nr. 31/1990 privind societățile, care a abrogat dispozițiile din Codul comercial, Cartea I, Titlul VIII (*Despre societăți și despre asociațiuni comerciale*), cu excepția celor privind asociația în participațiune (art. 251-256) și a celor referitoare la asociația de asigurare mutuală (art. 257-263)². Acest act normativ cuprinde reguli generale aplicabile tuturor tipurilor de societate pe care le reglementează, precum și reguli speciale privind fiecare formă juridică de societate cu scop lucrativ. Legea-cadru guvernează orice societate, indiferent de obiectul ei de activitate³.

De la dreptul comun în materia societăților sunt instituite o serie de derogări prin reglementări speciale.

Astfel, societățile cu capital integral de stat sunt reglementate de Legea nr. 15/1990 privind reorganizarea unităților economice de stat ca regii autonome și societăți comerciale⁴. De asemenea, în domeniile economice de interes public societățile sunt guvernate de legi speciale, care se completează cu prevederile Legii nr. 31/1990, modificată, în măsura în care nu există derogări de la aceasta: societățile bancare⁵, de dispozițiile O.U.G. nr. 99/2006 privind instituțiile de credit și adecvarea capitalului⁶; instituțiile financiare, altele decât băncile, de Legea nr. 93/2009 privind instituțiile financiare nebankare⁷; societățile de asigurare și reasigurare, de Legea nr. 237/2015 privind autorizarea și supravegherea activității de asigurare și reasigurare⁸; societățile de valori mobiliare, de Legea nr. 24/2017 privind emitenții de instrumente financiare și operațiuni de piață⁹.

Anumite situații economice conjuncturale pot impune adoptarea unor reglementări cu caracter tranzitoriu, incidente și în materia societăților. Este cazul, spre exemplu, al Legii nr. 137/2002 privind unele măsuri pentru accelerarea privatizării¹⁰, care instituie cadrul juridic al procesului de privatizare a societăților la care statul sau o autoritate a administrației publice locale este acționar sau asociat, cu efecte și asupra administrării, fuziunii, divizării, dizolvării și lichidării entităților supuse privatizării.

Societățile fără personalitate juridică au o reglementare proprie: societățile în participație sunt guvernate de dispozițiile Codului civil din 2009 (art. 1949-1954), iar întreprinderile familiale de O.U.G. nr. 44/2008 privind desfășurarea activităților economice de către persoanele fizice autorizate, întreprinderile individuale și întreprinderile familiale¹¹.

¹ A se vedea *supra* Secțiunea 1, pct. 2 – Precizări prealabile asupra definiției societăților.

² În prezent, și aceste dispoziții sunt abrogate, prin art. 230 din Legea nr. 71/2011, modificată.

³ Pentru o analiză exhaustivă a societăților comerciale în reglementarea dată de Legea nr. 31/1990, a se vedea St.D. Cărpenu, C. Predoiu, S. David, Gh. Piperea, *Legea societăților comerciale. Comentariu pe articole*, ed. a 5-a, Ed. C.H. Beck, București, 2014.

⁴ M. Of. nr. 98 din 8 august 1990.

⁵ Cu privire la statutul juridic al acestor societăți cu statut special, a se vedea L. Bercea, *Evoluții în structura sistemului bancar din România*, în RDC nr. 4/2004, pp. 248-257.

⁶ Publicată în M. Of. nr. 1027 din 27 decembrie 2006, aprobată și modificată prin Legea nr. 227/2007 (M. Of. nr. 480 din 18 iulie 2007), ulterior suferind mai multe modificări.

⁷ M. Of. nr. 259 din 21 aprilie 2009.

⁸ M. Of. nr. 800 din 28 octombrie 2015.

⁹ Legea nr. 24/2017, publicată în M. Of. nr. 213 din 29 martie 2017, a fost republicată în M. Of. nr. 772 din 10 august 2021.

¹⁰ M. Of. nr. 215 din 28 martie 2002.

¹¹ M. Of. nr. 328 din 25 aprilie 2008.

Având în vedere că România este stat membru al Uniunii Europene, dreptul intern în materie de societăți trebuie armonizat cu reglementările europene – dat fiind imperativul implementării acquis-ului comunitar. În dreptul european au fost adoptate mai multe directive referitoare la societăți (există atât directive referitoare la societăți comerciale în general, cât și directive referitoare la diferite forme de societate), în scopul armonizării legislației statelor membre pe o bază comună, însă cu menținerea specificului lor național. Directivele nu sunt direct aplicabile în dreptul intern, ci, în baza principiului subsidiarității, acestea trebuie implementate în dreptul intern¹.

În afară de Regulamentul Consiliului (CE) nr. 2157/2001 privind statutul societății europene², care vizează direct domeniul societăților cu scop lucrativ, în concretizarea proiectului pe care și l-a asumat, în anul 2012, Comisia Europeană, prin Planul de acțiune intitulat *Dreptul european al societăților comerciale și guvernanta corporatistă – un cadru juridic modern pentru acționari mai angajați și societăți durabile*³, relativ recent a fost adoptată Directiva (UE) nr. 2017/1132 a Parlamentului European și a Consiliului privind anumite aspecte ale dreptului societăților comerciale⁴. De asemenea, există o serie întreagă de regulamente care se aplică, în mod indirect, acestor entități juridice, întrucât vizează fie activitățile lor (cum sunt regulamentele referitoare la concurență și ajutor de stat), fie anumite faze ale existenței lor [este cazul Regulamentului Consiliului (CE) nr. 1346/2000 privind procedurile de insolvență⁵ sau al Regulamentului (UE) nr. 848/2015, pentru procedurile de insolvență deschise după data de 26 iunie 2017⁶].

În măsura în care reglementarea comună a societăților nu conține dispoziții într-o anumită materie, aceasta se completează cu Legea nr. 287/2009, care a abrogat, începând cu 1 octombrie 2011, Codul comercial (o aplicație specială în acest domeniu o cunosc dispozițiile art. 1881-1948 C. civ. privind contractul de societate).

5. Formele societăților

În doctrină se face distincție între societățile comerciale cu personalitate juridică și cele lipsite de personalitate juridică⁷.

¹ În aceasta constă deosebirea majoră dintre Directive și Regulamente, cele din urmă fiind direct aplicabile în dreptul intern.

² Publicat în JOCE nr. L 294 din 10 noiembrie 2001; pentru dezvoltări în legătură cu această formă de societate, a se vedea: C. Gheorghe, *Drept comercial comunitar. Instituții de drept comunitar din perspectiva dreptului român*, Ed. Logisticon, București, 2005; B. Ioniță, *Societatea europeană (societas europaea), o nouă formă de societate comercială*, în RRDA nr. 1/2006 și nr. 2/2006; V. Păulea, *Societatea anonimă (pe acțiuni) europeană*, în Dreptul nr. 8/2006.

³ Pentru detalii cu privire la politica și reglementările europene în materia societăților comerciale, a se vedea L. Tulească, *Drept comercial. Comerțianții*, ediție revăzută și adăugită, Ed. Universul Juridic, București, 2018, pp. 167-169.

⁴ Publicată în JOUE nr. L 169 din 30 iunie 2017.

⁵ Publicat în JOCE nr. L 160 din 30 iunie 2000; Regulamentul (CE) nr. 1346/2000 a fost abrogat prin art. 91 alin. (1) din Regulamentul (UE) 848/2015 al Parlamentului European și al Consiliului, publicat în JOUE nr. L 141 din 5 iunie 2015, în vigoare din 26 iunie 2017; potrivit art. 91 alin. (2) din Regulamentul (UE) 848/2015 „Trimiterile la regulamentul abrogat se interpretează ca trimiteri la prezentul regulament și se citesc în conformitate cu tabelul de corespondență din anexa D la prezentul regulament”.

⁶ Publicat în JOUE nr. L 141 din 5 iunie 2015.

⁷ R.I. Motica, L. Bercea, *Drept comercial român*, Ed. Lumina Lex, București, 2005, pp. 92-93.